

N:o 66.

Ank. till Riksd. kansli den 21 april 1899, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förändring i gällande föreskrifter om åsättande af grundskatt m. m.

(I. A.)

Under åberopande af bifogadt utdrag af protokollet öfver finansärenden den 6 nästlidne mars, har Kongl. Maj:t i en till Riksdagen samma dag aflåten proposition (n:o 75) föreslagit Riksdagen att besluta, att de skogsräntor, som utgjordes för områden, hvilka i ersättning för privilegierad stockfångst blifvit åtskilliga sågverk i de norra länen upplåtna, äfvensom de afgifter, hvilka åsatts åtskilliga inom nämnda län belägna, åt enskilde endast tills vidare upplåtna lägenheter, finge ur jordeboken uteslutas och redovisas såsom skogsmedel;

att ny eller tillökad grundskatt icke vidare skulle åsättas, dock med rätt för den enskilde att på egen bekostnad få skattläggning verkställd, der sådan erfordrades för bestämmande af skatteköpeskillings belopp eller af annan anledning, samt med förbehåll att derigenom någon ändring ej i öfrigt skedde i de om afvittringen meddelade bestämmelser; samt

att med undantag af så kallade renbetesland sådana trakter å öfverloppsmarkerna inom Kopparbergs län och de norrländska länen, hvilka erbjöde ringa tillfällen till odling och vare sig genom sitt läge i oregelbundna figurer inom och emellan byars och utbrutna hemmans områden eller eljest genom sin särskilda beskaffenhet icke vore lämpliga

att såsom kronoparker bibehållas, skulle efter Kongl. Maj:ts bepröfvande i hvarje särskildt fall antingen, der vissa hemman eller byalag å marken begagnade mulbete mot smörränta, med dessa hemman förenas mot skälig köpeskillning, dock utan tillökning i hemmanens mantal och ränta, eller ock under eganderätt försäljas till den högstbjudande, fria från ränta och tionde samt med de vilkor i öfrigt, som i kongl. brevet till kammarkollegium den 29 juni 1866 föreskrefves.

Uti ofvannämnda statsrådsprotokoll meddelas, hurusom Kongl. Maj:t i sammanhang med utfärdande af lag angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter den 2 december 1892 anbefalt kammarkollegium att inkomma med förslag till de förändringar i gällande föreskrifter angående åsättande af grundskatt, som af bestämmelserna i berörda lag kunde påkallas.

Med anledning häraf hade kammarkollegium den 30 december 1896 afgifvit utlåtande; och hade kollegium dervid, under erinran att med undantag för de norrländska länen, der flertalet räntor och mantal åsatts i samband med de i hufvudsak afslutade afvittringarne, under de senare åren, på sätt en utlåntet bilagd, med ledning af den hos kollegium förda skattläggningslista upprättad förteckning utvisade, helt få skattläggningar blifvit af kollegium fastställda, samt att skattläggningen af den Tunabergs kopparverk anslagna del af Tunabergs rekognitionsallmänning vore på pröfning beroende, men att, med undantag af denna, någon rekognitionsallmänning icke qvarstode oskattlagd, vidare anfört följande.

Att under afskrifningstiden eller derefter nytt åsättande af sådan grundskatt, som med tillämpning af de i kungörelsen angående nedläggning i de på viss jord hvilande grundskatter den 5 juni 1885 och nyssberörda lag af den 2 december 1892 meddelade bestämmelser skulle komma att inom den närmaste framtiden helt och hållet afskrifvas, icke borde ega rum, syntes kollegium gifvet, särskildt i betraktande af de med skattläggningar förbundna besvär och kostnader.

Från afskrifningen vore emellertid undantagna vissa slag af grundskatt. Så vore, bland annat, fallet med skogsräntor, som utgjordes för områden, hvilka i ersättning för privilegierad stockfångst blifvit en del sågverk i de norra länen tilldelade, samt afgifter, hvilka åsatts åtskilliga inom nämnda län åt enskilde endast tills vidare upplåtna lägenheter. Dessa ofta på summariskt sätt fastställda skogsräntor och afgifter, hvilka tillsammans ej uppginge till högre belopp än omkring 8,000 kronor, hade, ehuru hänförda till grundskatt, likväl ej egentlig grundskattenatur, hvarför de borde kunna, på sätt flera gånger blifvit föreslaget, ur

jordeboken uteslutas samt redovisas under titel arrendemedel, dock utan ändring i sättet för fastställandet af nya dylika räntor och afgifter, der så skulle ifrågakomma.

Vid sådant förhållande, och då öfriga från afskrifningen undantagna grundskattebelopp ej inverkade på den nu föreliggande frågan, vore, enligt kollegii förmenande, ej något att erinra mot utfärdandet af en allmän föreskrift, att ny eller tillökad grundskatt ej vidare skulle åsättas för att till statsverket utgöras. Till undvikande af förlust för kronan borde emellertid de i kongl. brefvet till kammarkollegium angående dispositionen af sådana öfverloppsmarker, som icke lämpligen kunde användas vare sig till kronoparker eller anläggning af nya hemman, m. m. den 29 juni 1866 meddelade bestämmelser i visst afseende ändras. I berörda bref stadgades, bland annat, att sådana trakter å öfverloppsmarkerna i Kopparbergs län och de norrländska länen, hvilka erbjöde ringa tillfällen till odling och vare sig genom sitt läge i oregelbundna figurer inom och emellan byars och utbrutna hemmans områden eller annars genom sin särskilda beskaffenhet icke vore lämpliga att såsom kronoparker bibehållas, skulle efter Kongl. Maj:ts bepröfvande i hvarje särskildt fall antingen, der vissa hemman eller byalag å marken begagnade mulbete mot smörränta, med dessa hemman förenas utan skatteköpeskilling, men med tillökning i hemmanens mantal och ränta, på sätt afvittringsförfattningarne föreskrefve, eller ock beläggas med skogsränta i enlighet med hvad kongl. förordningen den 28 juni 1775 och kongl. brefvet den 5 december 1780 för skattläggningarnes verkställande i Savolax och Karelen föreskrefve, samt åt den högstbjudande under angifna vilkor med eganderätt försäljas. Dessa bestämmelser borde enligt kollegii mening ändras på det sätt, att omförmälda trakter i stället skulle antingen, der vissa hemman eller byalag å marken begagnade mulbete mot smörränta, med dessa hemman förenas mot skälig köpeskilling, dock utan tillökning i hemmanens mantal och ränta, eller ock under eganderätt försäljas till den högstbjudande, fria från ränta och tionde.

Men äfven om grundskatt ej vidare skulle åsättas för att till statsverket utgöras, följde icke deraf, att skattläggningar ej vidare skulle påkallas. Fall kunde fortfarande förekomma, då det kunde vara af vigt att erhålla kännedom om det belopp, hvartill grundskatten, särskildt räntan, skulle uppgått å en icke skattlagd egendom, företrädesvis för bestämmande af skatteköpeskillingens belopp, derest egendomen eljest innehades med skatteköpsrätt. Vid skattläggning åsattes dessutom ej endast grundskatt, utan äfven, der egendomen i fråga hade den derför

erforderliga storleken, mantal. Detta hade betydelse i två afseenden, dels såsom norm för fördelning af vissa rättigheter och skyldigheter, dels så att vissa rättigheter och skyldigheter tillkomme endast dem, som innehade i mantal satt jord. Denna mantalets betydelse vore dock numera ytterst ringa och i hvarje fall ej af den art, att mantalssättning från kronans sida syntes böra påkallas, der densamma ej af annan anledning egde rum, men för den enskilde kunde det liksom beträffande grundskatten vara af vigt att äfven få mantalet i vederbörlig ordning pröfvadt.

Rättighet borde därför lemnas den enskilde att, der så erfordrades för bestämmande af skatteköpeskillings belopp eller af annan anledning, få skattläggning verkställd, dock utan afgift för kronan, och syntes ersättning för skattläggningen böra utgå ej endast till landtmätare och nämndemän, på sätt framginge af kollegii cirkulär angående förfarandet vid skattläggning den 8 oktober 1806 samt kongl. kungörelsen angående nämndemäns rätt till ersättning vid extra förrättningar m. m. den 30 december 1863, utan äfven till kronofogde och häradsskrifvare, i likhet med hvad som i nyssnämnda cirkulär af den 8 oktober 1806 stadgades beträffande skattläggningar för hemmansbyten med kronan eller förmedling.

På sätt anförts, hade i de norra länen flertalet mantal och räntor åsatts i samband med afvittringarna. Vid dessa vore skattläggningen en förberedande åtgärd, på hvilken afvittringsproceduren sedan i hufvudsak vore byggd. Det kunde därför ifrågasättas, om icke, då grundskatt ej vidare skulle till statsverket utgå, någon ändring kunde påkallas i de om afvittring meddelade bestämmelser, men ansåge kollegium detta icke erforderligt, då, såvidt till kollegii kännedom kommit, endast Enontekis och Juckasjärvi socknar ännu icke undergått allmän afvittring, samt det ej annat än undantagsvis ifrågakomme, att något nybygge numera skulle genom särskild afvittringsåtgärd utbrytas.

Med stöd af hvad sålunda blifvit anfördt och under hänvisning i öfrigt till ej mindre det den 15 september 1874 af dåvarande expeditionschefen i finansdepartementet, numera generaldirektören Albert Anderson afgifna betänkande angående sättet och villkoren för grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning än äfven det af den s. k. skatteregleringskomitén den 13 september 1882 afgifna utlåtande och förslag angående skatteförhållandena i riket hade kollegium i hufvudsaklig öfverensstämmelse med sistberörda förslag hemställt, bland annat, att de skogsräntor, som utgjordes för områden, hvilka i ersättning

för privilegierad stockfångst blifvit åtskilliga sågverk i de norra länen upplåtna, äfvensom de afgifter, hvilka åsatts åtskilliga inom nämnda län belägna, åt enskilde endast tills vidare upplåtna lägenheter, skulle ur jordeboken uteslutas och redovisas under titel arrendemedel,

att ny eller tillökad grundskatt icke vidare skulle åsättas, dock med rätt för den enskilde att på egen bekostnad få skattläggning verkställd, der sådan erfordrades för bestämmande af skatteköpeskillings belopp eller af annan anledning, samt med förbehåll att derigenom någon ändring ej i öfrigt skedde i de om afvittringar meddelade bestämmelser, samt

att sådana trakter å öfverloppsmarkerna inom Kopparbergs län och de norrländska länen, hvilka erbjöde ringa tillfällen till odling och vare sig genom sitt läge i oregelbundna figurer inom och emellan byars och utbrutna hemmans områden eller eljest genom sin särskilda beskaffenhet icke vore lämpliga att såsom kronoparker bibehållas, alltid skulle efter Kongl. Maj:ts bepröfvande i hvarje särskildt fall antingen, der vissa hemman eller byalag å marken begagnade mulbete mot smör-ränta, med dessa hemman förenas mot skälig köpeskillning, dock utan tillökning i hemmanens mantal och ränta, eller ock under eganderätt försäljas till den högstbjudande, fria från ränta och tionde samt med de vilkor i öfrigt, kongl. brefvet den 29 juni 1866 föreskrefve.

I infordradt utlåtande hade domänstyrelsen förmått sig ej hafva annat mot ifrågavarande förslag att erinra, än att så väl de skogsräntor, hvilka utgjordes för stockfångstområden, som ock de afgifter, hvilka utginge för åtskilliga inom de norra länen belägna, åt enskilde endast tills vidare upplåtna lägenheter, lämpligare borde, såsom varande intågter från kronan tillhörig skogsmark, redovisas såsom skogsmedel än såsom arrendemedel.

Efter remiss hade jemväl statskontoret i ärendet afgifvit utlåtande, dervid statskontoret anført hufvudsakligen följande.

Redan i förberörda, den 15 september 1874 afgifna betänkande angående sättet och vilkoren för grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, liksom ock i skatteregleringskomiténs utlåtande den 13 september 1882 angående skatteförhållandena i riket, hade hemstälts, att berörda skogsräntor och afgifter för tills vidare upplåtna lägenheter skulle, såsom snarare egande natur af arrende än ränta, i räkenskaperna redovisas såsom arrendemedel. På sätt domänstyrelsen nu i ärendet erinrat, vore dessa räntor och afgifter i sjelfva verket afgälder från kronan tillhörig skogsmark. Då numera under

inkomsttiteln skogsmedel redovisades, utom egentliga skogsförsäljningsmedel, äfven andra af statens skogsegendomar härflytande intægter, såsom betesmedel, arrenden för till skogsodling ej använd mark, utsyningsafgifter inom de norrländska länen m. m., syntes det äfven statskontoret lämpligast, att ifrågavarande skogsräntor och afgifter i räkenskaperna redovisades såsom skogsmedel.

I sammanhang härmed ville statskontoret, som i öfrigt icke hade något att erinra mot kammarkollegii nyssberörda förslag, fästa uppmärksamheten å två andra från staten tillhörig skogsegendom till statsverket utgående afgifter. Den ena vore den rekognitionsafgift, som, jemlikt kongl. brefvet till kammar- och bergskollegierna den 29 januari 1824, åsatts kronoskogar, hvilka till vissa jerngrufvor upplåtits, att för grufvornas behof och nytta begagnas, så länge samma grufvor bearbetades. Denna rekognitionsafgift vore icke upptagen i kronans jordeböcker, men redovisades emellertid i räkenskaperna under titeln grundskatt och skulle, enligt den i kammarkollegii och domänstyrelsens utlåtande den 23 november 1896 rörande statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar lemnade utredning, sammanlagdt rätteligen uppgå till 222 kronor 10 öre. Den andra afgiften utginge på grund af förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892, i hvilken förordnings §§ 1 och 2 vore meddelade bestämmelser om bevillningsafgift för rättighet till skogsfång och kolningsfrihet på allmänningar. Någon bevillning för den i § 2 omförmälda kolningsfrihet på härads- och sockenallmänningar förekomme ej och hade åtminstone under de senaste tjugufem åren ej heller förekommit enligt räkenskaperna. Bevillningen enligt § 1 för rättighet till skogsfång på kronans mot rekognition till bruk, hyttor eller grufvor upplåtna allmänningar skulle enligt de af nyssnämnda embetsverk lemnade uppgifter sammanlagdt belöpa sig till 1,824 kronor 64 öre, hvilken summa, enär bevillning för Ofvansjö och Torsåkers allmänningar i Gefleborgs län syntes hafva af embetsverken för högt uppgifvits, dock borde minskas med 56 kronor 79 öre eller till 1,767 kronor 85 öre.

Härförutom utgjordes af innehafvarne af ifrågavarande skogsområden fastighetsbevillning för dessa områden.

Enligt lagen den 2 december 1892 skulle de å viss jord hvilande grundskatter med år 1904 fullständigt eftergifvas, hvarefter inkomsttiteln grundskatt syntes icke vidare komma att i riksstaten bibehållas. Ofvanberörda rekognitionsafgift skulle således framdeles komma att redovisas under annan inkomsttitel, och då denna afgift, i likhet med omförmälda skogsräntor, vore en afgäld för rätt till begagnande af vissa

kronans skogar, syntes densamma lämpligen böra upptagas bland skogsmedlen. Den jemförelsevis obetydliga bevillningsavgiften för skogsfångst å samma skogar syntes egentligen vara en tillökning i rekognitionsavgiften och borde därför icke såsom bevillning utgå och redovisas, utan i stället sammanföras med rekognitionsavgiften, hvarigenom någon förenkling vid debitering och redovisning skulle vinnas. Stadgandena om denna afgift borde i sådant fall uteslutas från nyssnämnda förordning af den 2 december 1892.

Under åberopande af hvad sålunda blifvit af de i ärendet hörda embetsverken anfördt hemstälde departementschefen, att Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen aflåta ifrågavarande proposition.

Statsutskottet, till hvars förberedande behandling förevarande ärende blifvit hänvisadt, har icke haft något att erinra mot Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, hvadan utskottet hemställer,

att hvad Kongl. Maj:t i omförmälda hänseende foreslagit må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 21 april 1899.

På statsutskottets vägnar:

P. PEHRSON.